

WAARNEMINGEN

OMTRENT EENIGE

KRITISCHE INLANDSCHE PLANTEN,

DOOR

A. W A L R A V E N.

Omtrent de maand Julij 1852 ontdekte ik op een meekrap-veld eene plant, behoorend tot het geslacht *Galeopsis* die ik tot geene der inlandsche soorten wist te brengen, doch later dacht te zijn *Galeopsis bifida* BÖNN.

Eerst in Februarij 1854 zag ik de afbeeldingen van de Duitsche *Galeopsis*-soorten in Sturm's Deutschlands Flora, en meende toen, echter na eene slechts oppervlakkige vergelijking, dat mijne plant niet behoorde tot *G. bifida* BÖNN maar tot *G. pubescens* BESS.

In deze opvatting werd ik in Junij daaraanvolgende niet weinig versterkt, daar ik alstoen eerst de, duidelijk van deze te onderscheiden, *Galeopsis bifida* heb gevonden.

In Mei 1. l., nog onbekend met de resultaten van het onderzoek door Prof. Cop in de laatste vergadering medegedeeld, zond ik een exemplaar van de eerst ontdekte aan Prof. J. KICKX te Gend, die mij tot antwoord gaf: »votre galeopsis ne differe point du galeopsis pubescens, que j'ai reçu de M. LEJEUNE. Dans le galeopsis bifida les feuilles sont longuement prolongées a la base.»

Eenige waarnemingen, op de levende planten van beiden gedaan, wil ik hier mededeelen, aan later onderzoek en vergelijking van bevoegden, overlatende te beslissen, of mijne exempl. goed bestemd zijn, dan of zij werkelijk behooren tot *Galeopsis Tetrahit* L., waarvoor de eerstgenoemde door den Heer Cop is gehouden.

Galeopsis pubescens Bess. De plant groeit ter hoogte van 1—2 voeten.

Steng vierkantig, regtstandig, bij oudere voorwerpen aan de basis nederliggend, wortelend; boven den wortel verdeeld in tegen elkander overstaande takken, onder de geleidingen verdikt en dáár het meest met stijve, gelede, naar beneden gerigte haren bezet, bovendien aan de bovenste geleidingen met klierhaartjes voorzien, de stengels aan de jeugdige planten meer behaard,

doch, evenmin als aan de oudere, *zacht-harig*.

Bladen breed-eivormig, toegepunt, getand, punt en basis gaafrandig, de onderste aan de basis breed, niet versmald of in den bladsteel uitlopend, bovenvlakte met aangedrukte haren bezet, bij oudere voorwerpen als het ware doorschijnend ongelijk ruitvormig geaderd.

Bloemen klein paarschkleurig, bloembuis weinig langer dan de kelk, naar onderen gelijkelijk vernaauwd, middenslip vierkantig, weinig gekerfd en uitgerand, vlak, waterpas of een weinig naar onderen gerigt, aan de basis met twee geele ruitvormige vlekken, welke bijzonder fraai met donker rood bruine randen omgeven zijn, de bovenlip gekerfd voor over gebogen, de meeldraden en helmknopjes bedekkend, aan de buiten bovenzijde met gelede haren bezet.

Kelk ruw behaard, tanden langer dan de buis, in een' scherpen stekel uitlopend.

Schutblaadjes korter dan de kelk, lancetvormig, aderig scherp gepunt.

Zaden driekantig, ligt roestkleurig, grijswit gepoederd.

Kiembladen verkeerd ei- bijna hart-vormig, aan de basis pijlvormig.

Groeiplaats. Op kleigronden tusschen de mee-

krap- en aardappelvelden , aan wegen onder jong hout of waar de grond versch is omgespit.

Bloeitijd. Half Julij tot en met September.

Galeopsis bifida BÖNN. De plant groeit ter hoogte van 1—2 voeten.

Steng vierkantig, regtstandig of aan de basis nederliggend wortelend, onverdeeld of kort aan en bij den wortel in zeer lange tegenelkander overstaande takken verdeeld, onder de geledingen verdikt en met stijve gelede afstaande haren bezet.

Bladen lancetvormig toegepunt, naar de punt en basis versmald, in den bladsteel uitlopend, getand; punt en basis gaafrandig, de bovenvlakte met aangedrukte haren bezet.

Bloemen klein, bijna wit of lichtvioletkleurig, bloembuis korter dan de kelk, van onderen wijd omgekeerd trechtervormig, middenslip langwerpig vierkant, bijna niet gekerfd, in het midden diep uitgerand en als het ware door een nerf in tweeën gedeeld, eerst naar boven en binnen gerigt, later waterpas met omgebogen randen, in het midden donker violet gekleurd, aan de randen wit omzoomd, de basis met violette aderen en geele vlekjes, bovenlip gekerfd, regtstandig, korter of zoolang als de twee langste naar voren

omgebogen en uitstekende meeldraden en helmknopjes, aan de boven buitenzijde met gelede haren bezet.

Kelk ruw behaard, de tanden zoo lang als de buis, scherp gepunt.

Schutblaadjes. De onderste langer dan de kelk lancetvormig gaafrandig, aderig of even als de bladen getand, met korte en breede steel, scherp gepunt.

Zaden driekantig, bijna zwart, grijs witgepoederd.

Kiembladen?

Groeiplaats. Op zandgronden tusschen rogge boekweit en ook in bosschen.

Bloeitijd. Van het laatst van Junij tot en met September.

In de beschrijving gevoegd bij de afbeelding van *Sherardia arvensis* L. in de Flora Batava deel IX n° 642 wordt gezegd, dat deze plant welligt nergens menigvuldiger voorkomt, dan in het land van Axel, en in waarheid wordt zij hier allerwege op bouwlanden aangetroffen.

In de maand Augustus 1853 trof ik van deze plant individuen aan, die wat de vruchten betreft, nog al eenigzins van de gewone vorm afwijken en welligt eene verscheidenheid vormen, hetgeen evenwel zoo door latere waarneming als door uitzaaijing zal moeten blijken.

In beide vormen, de gewone en de afwijkende, zijn de stengen vierhoekig met haakvormige nederwaarts gerigte haren; de onderste blaadjes viervoudig verkeerd eivormig kort toegespitst, de hooger staanden zes-voudig lancetvormig langer gepunt, allen op de bovenvlakte met stijve en aan de randen met naar de punt gerigte haren; de slippen van het algemeen omwindsel lancetvormig, drie-nervig onbehaard glanzend, fijn zaagtandig, wortel rood.

De stengen in de gewone vorm zijn echter meer liggend, kelk en zaden kort aangedrukt behaard, lang getand, tanden scherp gepunt, met lange stijve haren.

De minder algemeene afwijkende vorm is slanker in voorkomen, meer opgerigt, kelk en zaden weinig behaard bijna kaal, tanden min of meer stomp, driehoekig, kaal.

Inula Helenium L. VOOR BOERHAVE en LINNAEUS, reeds door DODONAEUS als inlandsch opgegeven, in lateren tijd door van GEUNS bij Almelo verzameld, werd door mij omtrent ten getale van 12—14 planten op een boerenerf ter weërszijden van eene sloot aangetroffen, welke planten aldaar reeds gevonden waren door den vader van den tegenwoordigen eigenaar, mogelijk veertig of meer jaren geleden, en bij hem bekend onder den naam van Kampagne, welke

naam herinnert aan *Enula Campana* van de oude Apotheken (zie Dodon. Kruydtboeck, edit. 1644, pag. 557).

De afstand tusschen de verst van elkander verwijderd staande planten kan omtrent tien Ned. ellen bedragen hebben.

Taraxacum palustre DC. Door den heer VAN DEN Bosch opmerkzaam gemaakt, dat waarschijnlijk *Taraxacum officinale* var. *ε. lividum* KOCH. eene afzonderlijke soort zoude uitmaken, besloot ik door uitzaaijing als anderzins mij hiervan nader te overtuigen.

Den 6de Mei 1854 werden eenige acheniën in een moestuin uitgestrooid, door mij korte dagen te voren, verzameld. Omtrent 14 dagen later vertoonden zich de kiembladen boven den grond en reeds in September daaraanvolgende zag ik daarvan twee plantjes, waarvan een met 4 en het ander met 5 smalle donker vuilbruin bijna zwart gekleurde blaadjes. In de laatste helft van Maart dezes jaars zag ik mijne plantjes van onder de sneeuw zich vrij spoedig ontwikkelen, terwijl ik reeds den 2de April éénen en den 5de meerdere bloemknoppen op korte steel-
tjes geplaatst zag te voorschijn komen. De buitenste kelkbladen waren vast aangedrukt en bleven dit ook, terwijl de eerste bloem zich op den 21^{en} April half geopend vertoonde. Den

23^{en} was de bloem geheel open, de buitenste kelkbladen waren nu afstaande, doch volgden geregeld de binnensten in rigting op, die den volgende dag zich om de alsnu verflenste bloembladen weder slooten, om niet weder open te gaan, aléér de verspreiding van het zaad bij de rijpwording op den 15^{en} Mei plaats greep, als wanneer al de kelkslippen zoo binnenste als buitenste, naar beneden tegen den steel werden omgebogen.

De heele bloemsteel buigt zich even als in *Tarax. officinale* langzamerhand onder en na het wegvallen der bloembladen vast tegen den grond, terwijl de vruchtknop, alsdan, als in een rechte hoek daarop geplaatst is. Drie tot vier dagen vóór de verspreiding van het zaad heft hij zich weder op, tot hij eindelijk met den vruchtknop ééne lijn uitmakende, bijna verticaal op de rhizoma te staan komt.

De eerste bloem bragt 96 volkomen rijpe zaden voort.

Zoo door gestalte, groeiplaats als bloeitijd, onderscheidt zich deze plant genoegzaam, soortelijk naar het mij voorkomt, van *Tarax. officinale*.

De plant mist de helder groene kleur van *Tarax. officinale*, en is meer vuil bruingroen, de bladen zijn smal lancetvormig, weinig getand; buitenste kelkslippen ei- bijna hartvor-

mig, gepunt, met vliezig en niet verdroogden rand, omtrent de helft korter dan de binnenste en daartegen aangedrukt; acheniën ligt groen gekleurd, lang gepunt, de punt *) bijna zoo lang als het halve ligchaam van het zaad zelve, onder de punt weinig geschubd; wortel schuins groeiende, meestal als afgebeten.

De groeiplaats der plant is zeer beperkt en bepaalt zich alleen, tot brakke vlieten of weiden, die in den winter onder water staan en derzelfver onmiddellijke nabijheid.

De bloeitijd duurt van het laatst van April tot het begin van Junij.

In hoeverre nu zal bewaarheid worden, hetgeen VAN HALL, Flor. Belg. septentr. T. I. pag. 843, volgens de aldaar geciteerde schrijvers opgeeft, dat deze plant door kweeking in de gewone vorm overgaat, zal nadere uitzaaijing leeren, daar bereids wederom door mij eenige zaden van de gekweekte planten zijn uitge-

Door punt versta ik hier wat KOCH het gekleurde gedeelte des snavels noemt, waarschijnlijk ten onregte, daar bij eene weeking van het zaad, zich het ongekleurde gedeelte des snavels met het pappus, als een afzonderlijk deel, gemakkelijk laat scheiden van het gekleurde gedeelte of liever de punt van het zaad, welk laatste deel, waaronder de schubben, eigenlijk geplaatst zijn, alleen door breking van het zaad te scheiden is.

strooid, waarvan ik bij nadere gelegenheid hoop melding te maken.

Ook van eene afwijking van *Tarax. officinale* met smalle lancetvormige afstaande buitenste kelkslippen wil ik in een volgend jaar waarnemingen opteekenen en mededeelen.

